

**ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳ 7/01-Ի, 7/02-Ի ԵՎ 7/05-Ի ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՆՐԱՅԻՆ
ԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐ**

Կանոնակարգ 7/01		
N	Դիտարկում	ԿԲ մեկնաբանություն
1	Աստիճանակարգված (tier-based) լիցենզավորման մոդել Ներկայացված կարգավորումը նախատեսում է միասնական լիցենզավորման մոտեցում, սակայն համաչափ չի տարբերակում բարձր և ցածր ռիսկի գործունեությունները: Օրինակ՝ • blockchain analytics • software providers • smart-contract auditing Առաջարկ. Սահմանել tier-based համակարգ՝ • Tier A – էքսչեյնջ/թոքեն թողարկում (լիարժեք լիցենզիա) • Tier B – only-processing / only-software / non-custodial (թեթևացված լիցենզիա) • Tier C – pure software, without handling customer funds (ներկայացուցիչ), գրանցում առանց կապիտալի բարձր շեմի	Լիցենզավորման և նվազագույն կապիտալի պահանջները տարածվում են միայն «Կրիպտոակտիվների մասին» օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 16-րդ հոդվածով սահմանված կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձանց վրա: Հետևաբար, եթե ընկերությունը զբաղվում է միայն տեխնոլոգիաների մշակմամբ և չի մատուցում Օրենքի 16-րդ հոդվածով սահմանված ծառայություններից որևէ մեկը, ապա Օրենքի պահանջները նրանց վրա չեն տարածվում: Ինչ վերաբերվում է աստիճանակարգված լիցենզավորման մոդելին, ապա կանոնակարգով սահմանվում է լիցենզավորման միասնական գործընթաց, սակայն պահանջները սահմանվել են ռիսկահեն մոտեցմամբ: Մասնավորապես՝ սահմանվել է նվազագույն կապիտալի 5 սահմանաչափ՝ ելնելով մատուցվող ծառայության ռիսկայնության աստիճանից:
2	Sandbox - փորձնական միջավայր Որպեսզի Հայաստանում չլինի միայն 2-3 խոշոր կրիպտո խաղացող, պետք է հնարավորություն, որ նորարարները փորձարկեն պրոդուկտները՝ վերահսկողությամբ, սահմանափակ ռիսկով և սահմանափակ թվով օգտատերերով: Առաջարկ. Սահմանել «Կարգավորման փորձնական միջավայր» (sandbox)՝ • 6–12 ամսով փորձարկման փուլով • պարզեցված պահանջներով • սահմանափակ օգտատերերի և գործարքների քանակով	Ավագատուփի միջավայրի կիրառման իրավական ռեժիմ ՀՀ օրենսդրությամբ նախատեսված չէ: Սակայն կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձանց գործունեության նկատմամբ պահանջները սահմանվում են ռիսկահեն մոտեցմամբ և Կենտրոնական բանկը պատրաստ է, ենթաօրենսդրական ակտերի մակարդակում, քննարկել նորարարական գաղափարները խթանող մեխանիզմների ներդրումը:

	• պարտադիր տեխնիկական անվտանգության աուդիտով	
3	Օտարերկրյա ընկերությունների ներգրավում Կանոնակարգում ներկայացված փաստաթղթային պահանջները ամբողջական են, սակայն բացակայում է պարզեցված գործընթաց այն ընկերությունների համար, որոնք արդեն լիցենզավորված են կարգավորված իրավասություններում (ԵՄ, ՄԹ, ԱՄԷ, Սինգապուր և այլն): Առաջարկ. «ճանաչողական ռեժիմ», որի դեպքում՝ • տվյալ երկրի լիցենզիան ընդունվում է որպես համարժեքություն, • նվազեցվում է փաստաթղթային բեռը, • ստուգվում են միայն AML/CTF և տեխնիկական պահանջները:	Օրենքի համաձայն օտարերկրյա ընկերությունները, որոնք լիցենզավորված են այլ երկրներում, կրիպտոակտիվներով ծառայություններ կարող են մատուցել ՀՀ-ում հիմնադրված դուստր ընկերության կամ մասնաճյուղի միջոցով: Օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի ՀՀ տարածքում մասնաճյուղի գործունեության թույլտվություն ստանալու համար ներկայացվող փաստաթղթերը սահմանված են Կանոնակարգ 7/01-ի 4-րդ գլխով: Ընդ որում, Կենտրոնական բանկը շահագրգռված է օտարերկրյա հեղինակավոր ընկերությունների՝ հայկական շուկա ներգրավմամբ և նման ընկերությունների դուստրերի կամ մասնաճյուղերի լիցենզավորման/թույլտվության տրման գործընթացը գործնականում կկատարվի հնարավորինս ճկուն և արագ կերպով: Ինչ վերաբերվում է այլ երկրների կողմից տրված լիցենզիաների ճանաչմանը, ապա դա իրենից ենթադրում է բազմաթիվ այլ՝ բարդ փոփոխությունների անհրաժեշտություն: Մասնավորապես՝ օրենսդրությունների ներդաշնակեցում, միասնական շուկայի ստեղծում, վերահսկող մարմինների համագործակցում, որն էլ ենթադրում է, որ Հայաստանի Հանրապետությունը պետք է որևէ միության (ինչպես օրինակ՝ ԵՄ-ն է) մաս կազմի:
4	ԳԼՈՒԽ 4 2) Օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի ապակենտրոնացված գրանցամատյանում բացված հասցեները՝ համաձայն հավելված 10-ի, - Համակարգերի մեծամասնությունում	Անհրաժեշտ է ներկայացնել միայն այն հասցեները որոնց մասնավոր բանալիները (private key) կամ գաղտաբառերի համախումբը (seed

	սա կարող է անհնար լինել, օրինակ երրորդ կողմի դրամապանակներում, որտեղ հասցեները դինամիկ փոփոխվում են:	phrase) գտնվում են կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի տիրապետության տակ: Դինամիկ հասցեների օգտագործման պարագայում, ներկայացվող տեղեկությունները քննարկման ենթակա են:
5	8-րդ կետ թարգմանություն. Օրենքը բովանդակում է հետևյալ արտահայտությունը կառավարման իրավասու մարմնի կողմից հաստատված կամ նոտարական կարգով վավերացված հայերեն թարգմանության հետ: Երբ խոսքը գնում է կառավարման իրավասու մարմնի կողմից հաստատված փաստաթղթի մասին, արդյոք դա վերաբերում է երկլեզու փաստաթղթի, թե կառավարման իրավասու մարմնի կողմից հայերեն տարբերակը հաստատելու որոշման մասին և արդյոք ֆինանսական հաշվետվությունները ևս պետք է թարգմանվեն հայերեն:	Կանոնակարգ 7/01-ի 7-րդ կետի համաձայն օտարալեզու փաստաթուղթը կարող է ներկայացվել կառավարման իրավասու մարմնի կողմից հաստատված հայերեն թարգմանության հետ, այսինքն՝ ներկայացվում է հայերեն թարգմանությունը՝ կառավարման իրավասու մարմնի կողմից հաստատված: Հաստատված և երկլեզու փաստաթղթերի և միայն հայերեն տարբերակի ներկայացումը Կենտրոնական բանկի կողմից ընդունելի է: Այնուամենայնիվ, նախագիծը կլրամշակվի, որպեսզի որոշ փաստաթղթեր թույլատրվի ներկայացնել առանց հայերեն թարգմանության:
6	21-րդ մասի 4-րդ կետով սահմանվում է, որ դիմորդի հետ փոխկապակցված իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց վերաբերյալ տեղեկություններ չեն ներկայացվում Կենտրոնական բանկի խորհրդի համաձայնության առկայության դեպքում՝ միջազգային համբավ կամ Ստանդարտ և Փուրզ կամ Ֆիտչ վարկանշող կազմակերպությունների կողմից սահմանված «A-» կամ ավելի բարձր կամ Մուդիզ վարկանշող կազմակերպության կողմից «A3» կամ ավելի բարձր վարկանիշ ունեցող կազմակերպությունները: Այստեղ գտնում ենք, որ հստակեցման կարիք ունի 2 հարց. 1. ինչպես է տեղի ունենում ընթացակարգը. Փաստաթղթերի հետ միասին պետք է ներկայացվի միջնորդություն բանկի խորհրդի համաձայնության ստացման համար և եթե այո, ապա արդյոք հարկավոր է ներկայացնել կից փաստաթղթեր, թե գործելու է այլ ընթացակարգ 2. Այն պարագայում, երբ չի ներկայացվում փոխկապակցված անձանց մասին տեղեկատվություն,	1. Եթե դիմորդի հետ փոխկապակցված անձը հանդիսանում է միջազգային համբավ կամ Ստանդարտ և Փուրզ կամ Ֆիտչ վարկանշող կազմակերպությունների կողմից սահմանված «A-» կամ ավելի բարձր կամ Մուդիզ վարկանշող կազմակերպության կողմից «A3» կամ ավելի բարձր վարկանիշ ունեցող կազմակերպություններ, ապա դիմորդը լիցենզավորման փաթեթը ներկայացնելիս, տվյալ փոխկապակցված անձի վերաբերյալ տեղեկությունները ներկայացնելու փոխարեն, ներկայացնում է հիմնավորումներ՝ սահմանված պայմաններին բավարարելու վերաբերյալ: Անհրաժեշտության դեպքում, Կենտրոնական բանկի լիցենզավորման վարչության

	արդյոք 20-րդ մասի 6-րդ կետով սահմանված ֆինանսական հաշվետվությունները պետք է ներկայացվեն, թե դա նույնպես ներկայացման ենթակա չէ: 3. Ինչպես է կարգավորվելու 23-րդ մասով նախատեսված կարգավորումները 21-րդ մասի 4-րդ կետով սահմանված հիմքերի առկայության դեպքում:	աշխատակիցները դիմումը ներկայացրած անձին կտեղեկացնեն կանոնակարգի 20-րդ կետի 4-րդ ենթակետով սահմանված տեղեկությունների ներկայացման անհրաժեշտության մասին: 2. Փոխկապակցված անձանց ֆինանսական հաշվետվությունները ներկայացնելու բացառությունները սահմանված են կանոնակարգի 22-րդ կետով, համաձայն որի, ֆինանսական հաշվետվությունները չեն ներկայացվում այն անձանց համար, որոնք հանդիսանում են դիմորդի կանոնադրական կապիտալում նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձ և Կենտրոնական բանկի կողմից վերահսկվող անձ: Ընդ որում, համաձայն կանոնակարգի 26-րդ կետի, եթե պահանջվող հաշվետվությունները առկա են իրավաբանական անձի ինտերնետային կայքում, ապա միայն ներկայացվում է համապատասխան կայքի հղումը: 3. Կանոնակարգի 21-րդ կետի 4-րդ ենթակետով սահմանված հիմքի առկայության դեպքում չի ներկայացվում դիմորդի հետ փոխկապակցված անձի վերաբերյալ տեղեկանքը, սակայն վերոնշյալ հիմքի առկայությունը դիմորդին չի ազատում կանոնակարգի 20-րդ կետի 6-րդ ենթակետով սահմանված՝ փոխկապակցված անձի ֆինանսական հաշվետվությունները ներկայացնելու պահանջից: Իսկ 23-րդ կետի կարգավորումները վերաբերվում են ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացման պահանջին:
7	30-րդ մասի 8-րդ կետ Ինչ կարգավորում է նախատեսված այն դեպքերի համար, երբ գրանցման երկրում նշված գործունեությունը կարգավորվող չէ:	Եթե օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի գրանցման երկրում կրիպտոակտիվներով ծառայությունների մատուցման գործունեությունը կարգավորված չէ և

		անձը անկարող է ներկայացնել կանոնակարգի 30-րդ կետով սահմանված փաստաթղթերը, ապա օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձը չի կարող Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործունեություն ծավալել մասնաճյուղի միջոցով, սակայն կարող է գործունեություն ծավալել դուստր կազմակերպություն հիմնելու միջոցով:
8	30-րդ մասի 9-րդ կետ Արդյոք արտարժույթով ավանդ ներդնելու դեպքում, փոխարժեքի էական տատանման դեպքում, գումարը՝ 1. Ենթակա է ավելացման, կամ 2. Կարող է ավելցուկի մասով վերադարձվել կազմակերպությանը	Կանոնակարգը կլրամշակվի և կսահմանվի ժամանակահատված, որի ընթացքում պետք է ապահովվի փոխարժեքով ներդրված ավանդի համարժեքությունը սահմանված չափին:
9	Ուղղակի նշանակալից մասնակցություն Մասնակցության չափ. Օրենքի 28-րդ հոդվածի համաձայն՝ 1. Անձը կամ նրա հետ փոխկապակցված անձը, որն ունի մտադրություն ձեռք բերելու կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի կանոնադրական կապիտալում նշանակալից մասնակցություն կամ ավելացնելու իր մասնակցությունն այնպես, որ կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի կանոնադրական կապիտալում նրա՝ ծայնի իրավունք տվող մասնակցությունը կազմի առնվազն 20, 50 կամ 75 տոկոս, պետք է ստանա Կենտրոնական բանկի խորհրդի նախնական համաձայնությունը: Արդյոք 20-ից 50, կամ 50-ից 75% մասնակցության ավելացման դեպքում անհրաժեշտ է նախնական համաձայնություն, թե նախնական համաձայնությունը անհրաժեշտ է, երբ մասնակցությունը ավելանում և դառնում է 50%, այլ օրինակ 52%: Ֆինանսական հաշվետվություններ. Այստեղ սահմանված չէ բացառության աուդիտորական եզրակացության առկայության մասով այն դեպքերի համար, երբ կազմակերպությունը ոչ ռեզիդենտ է, մինչդեռ նախնական գրանցման դեպքում այդ բացառությունը առկա է:	Կենտրոնական բանկի խորհրդի նախնական համաձայնությունը անհրաժեշտ է ստանալ, երբ գործարքի արդյունքում ձեռք բերված նշանակալից մասնակցությունը կգերազանցի սահմանված շեմերը: Օրինակ՝ եթե գործարքի արդյունքում նշանակալից մասնակցությունը կկազմի 10 տոկոս, ապա անհրաժեշտ է ստանալ Կենտրոնական բանկի խորհրդի նախնական համաձայնությունը: Եթե նշանակալից մասնակցությունը տատանվում է 10-ից 20 տոկոսի միջև, ապա նախնական համաձայնությունը ստանալու կարիք չկա: Եթե որևէ գործարքի արդյունքում 10 տոկոս նշանակալից մասնակցությունը ավելանում է և հասնում 20 տոկոսի ապա կրկին պետք է ստանալ ԿԲ խորհրդի նախնական համաձայնությունը: Ինչ վերաբերվում է ոչ ռեզիդենտ անձանց ֆինանսական հաշվետվությունները առանց աուդիտորական եզրակացության ներկայացնելու հնարավորությանը, ապա նշված բացառությունը սահմանված է ոչ ռեզիդենտ փոխկապակցված անձանց համար և չի տարածվում ոչ ռեզիդենտ նշանակալից

		մասնակիցների վրա: Բացառությունը սահմանված է կարգավորման բեռը՝ փոխկապակցված անձանց մասով թեթևացնելու նպատակով:
10	Գտնում ենք, որ անհրաժեշտ է հստակեցման հետևյալ հարցերը. 1. Արդյոք երբ ուղղակի մասնակցության ձեռքբերումը ենթադրում է նաև անուղղակի մասնակցության ձեռքբերում պետք է ներկայացվի և ուղղակի և անուղղակի մասնակցության համաձայնություն ստանալու դիմումներ. Ըստ կանոնակարգի տրամաբանության ստացվում է, որ յուրաքանչյուր դեպքում, երբ ուղղակի նշանակալից մասնակցության ձեռքբերման դեպքում առկա է նաև անուղղակի մասնակցության ձեռքբերում ապա պետք է ներկայացվի դիմում ինչպես ուղղակի, այնպես էլ անուղղակի մասնակցության ձեռքբերման համար: Նշվածը բխում է կանոնակարգում որևէ այլ կարգավորում չունենալու հանգամանքից: 2. Եթե նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձի կորպորատիվ կառուցվածքը իրենից ենթադրում է որոշակի քանակով անձանց կողմից անուղղակի մասնակցության ձեռք բերում, ապա ստացվում է, որ ըստ 71-րդ կետի տեղեկատվություն պետք է ներկայացվի միայն այն ԻՇ-ի մասով որի մասով կորպորատիվ “մատրյոշկան” ավարտվում է: 3. Արդյոք այն դեպքերում, երբ խմբի մեջ տեղի է ունենում կորպորատիվ կառուցվածքի փոփոխություն և դրանով փոփոխվում է անուղղակի մասնակցություն ունեցող անձինք, դա ևս ենթակա է նախնական համաձայնեցման, թե բավարար է խմբի կառուցվածիք փոփոխության ներկայացումը: Քանի որ փաստացի որոշ դեպքերում կառավարման փոփոխություն տեղի չի ունենում, այլ փոփոխությունը կրում է զուտ կորպորատիվ բնույթ:	1. Այո, այն դեպքում, երբ ուղղակի նշանակալից մասնակցի միջոցով ձեռք է բերվում անուղղակի նշանակալից մասնակցություն, ապա համապատասխան անձանց կողմից պետք է ներկայացվի և ուղղակի, և անուղղակի նշանակալից մասնակցության համաձայնություն ստանալու դիմումները և պահանջված այլ տեղեկությունները: Ուղղակի նշանակալից մասնակցի միջոցով անուղղակի նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձի վերաբերյալ տեղեկությունների ներկայացման պահանջը սահմանված է Օրենքի 28-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, ինչպես նաև կանոնակարգի 60-րդ կետի 6-րդ ենթակետով: 2. Կանոնակարգի 71-րդ կետի համաձայն, եթե նշանակալից մասնակցի միջոցով ԿԱԾՄԱ-ի կանոնադրական կապիտալում շղթայաբար անուղղակի նշանակալից մասնակցություն են ձեռք բերում մի շարք անձինք, ապա նախնական համաձայնություն ստանալու դիմումը և պահանջվող փաստաթղթերը ներկայացվում են միայն շղթայի վերջին ֆիզիկական անձի համար: Սակայն Կենտրոնական բանկը իրավասու է պահանջել սահմանված փաստաթղթերը շղթայի այլ անձանց վերաբերյալ ևս: 3. Եթե գործարքի կամ կորպորատիվ կառուցվածքի փոփոխության արդյունքում փոխվում է նշանակալից մասնակիցների շղթայի վերջին անուղղակի նշանակալից մասնակիցը, ապա անուղղակի նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձը պետք է նախապես ստանա

		Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնությունը: Եթե շղթայի վերջին անուղղակի նշանակալից մասնակիցը չի փոխվում, այլ միայն փոխվում են միջանկյալ մասնակիցները, ապա փոփոխությունը պետք է հիմնավորվի և փոփոխության մասին պետք է նախապես տեղեկացնել Կենտրոնական բանկին: Անհրաժեշտության դեպքում, Կենտրոնական բանկը կտեղեկացնի նախնական համաձայնություն ստանալու անհրաժեշտության մասին:
11	Մրցակցության օրենսդրության կիրառելիությունը Արդյոք ԿԲ-ի նախնական համաձայնությունից բացի հարկավոր է հայտարարել գործարքը և ստանալ Մրցակցության և սպառողների պաշտպանության հանձնաժողովի համաձայնությունը:	Կախված նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերող անձի գործունեության տեսակից (խմբի անդամ լինելու դեպքում՝ խմբի մյուս անդամների գործունեության տեսակից) կարող է անհրաժեշտություն առաջանալ Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնությունից բացի նաև հայտարարագրել գործարքը և ստանալ Մրցակցության և սպառողների պաշտպանության հանձնաժողովի համաձայնությունը:
12	Լիցենզավորման չափազանց բարդ և ծավալուն ընթացակարգ Ներկայացված փաստաթղթերի ցանկը (մոտ 20-25) և ձևական պահանջները բարդ են հատկապես փոքր և միջին ընկերությունների համար: Առաջարկ. սահմանել երկաստիճան լիցենզավորման մոդել. «պարզ լիցենզիա»՝ խորհրդատվական և միջնորդական ծառայությունների համար, «լիարժեք լիցենզիա»՝ պահառություն, առևտրային հարթակի համար:	Պահանջվող որոշ փաստաթղթեր, օրինակ՝ նշանակալից մասնակիցների, փոխկապակցված անձանց վերաբերյալ տեղեկությունները ստանդարտ ձևաթղթեր են և պահանջվում են բոլոր ֆինանսական կազմակերպություններից՝ անկախ գործունեության տեսակից: Սահմանված պահանջների նպատակն է ապահովել, որ ֆինանսական համակարգ մուտք չեն գործում անբարեխիղճ մասնակիցներ: Սակայն քիչ ռիսկային ծառայություններ մատուցող ԿԱԾՄԱ-ների համար ավելորդ բարդ պահանջներ չներդնելու նպատակով, որոշ պահանջներ սահմանված են ռիսկահեն մոտեցմամբ: Օրինակ՝ գործարար ծրագիրը պահանջվում է միայն առևտրային հարթակի գործարկում, պահառություն և

		ակտիվին կցված թոքենի թողարկում ծառայությունները մատուցող ԿԱԾՄԱ-ների դեպքում: Նվազագույն կապիտալի պահանջները և գործունեության նկատմամբ պահանջները ևս սահմանված են ռիսկահեն մոտեցմամբ:
13	Փաստաթղթերի ձևաչափային բյուրոկրատիայի նվազեցում Կանոնակարգում ամրագրված են ֆայլերի անվանումների, տառերի քանակի և տեխնիկական կառուցվածքի չափազանց մանրամասն պահանջներ: Առաջարկ. պահպանել միայն էլեկտրոնային ներկայացման ընդհանուր սկզբունքը՝ առանց տեխնիկական մանրամասների, և ներդնել ավտոմատացված ձևաթղթեր ԿԲ-ի կայքում: Սա կկրճատի ժամանակային և տեխնիկական ծախսերը՝ առանց վերահսկողության որակի նվազման:	Փաստաթղթերի ներկայացման տեխնիկական պահանջները սահմանված են ներկայացվող փաստաթղթերի միանմանությունը և հեշտ ընթեռնելիությունը ապահովելու համար: Ընդ որում, տեխնիկական մանրամասն պահանջները սահմանված են միայն ներկայացվող ֆայլերի անվանումների մասով: Նաև տեղեկացնում ենք, որ ներկայումս արդեն լիցենզավորված ԿԱԾՄԱ-ների ղեկավարների գրանցման գործընթացը կատարվում է օնլայն համակարգի միջոցով, իսկ մյուս փաստաթղթերի ներկայացման օնլայն համակարգի ներդրման ուղղությամբ կատարվում են աշխատանքներ: Կանոնակարգում համապատասխան փոփոխությունները կկատարվեն համակարգի ներդրումից հետո:
14	Նշանակալից մասնակիցների վերահսկողության պարզեցում ԿԲ-ն պահանջում է նախնական համաձայնություն նաև անուղղակի և փոքր բաժնետերերի համար: Դա խոչընդոտում է ներդրումների ներգրավմանը և ընկերության աճին: Առաջարկ. կիրառել 25% շեմ, որից ցածր դեպքերում ԿԲ-ի համաձայնությունը պարտադիր չլինի: Այս մոտեցումը ներդրումային ազատություն կապահովի՝ պահպանելով վերահսկողությունը խոշոր մասնակիցների նկատմամբ:	Նշանակալից մասնակցություն ձեռք բերելու համար Կենտրոնական բանկի նախնական համաձայնությունը ստանալու պահանջը, ներառյալ կիրառվող շեմերը սահմանված են Օրենքով:
15	Գործարար ծրագրի պարզեցում Առաջարկ. սահմանել պարզեցված ձև՝ ընդգրկելով միայն հիմնական բաժիններ՝ բիզնես մոդել, տեխնոլոգիական լուծումներ, ռիսկերի կառավարման ընդհանուր քաղաքականություն, հաճախորդների պաշտպանության սկզբունքներ: Փոխանակումով կամ խորհրդատվությամբ զբաղվողներից չպահանջել գործարար ծրագիր, քանի որ դրանք պարզ և կանխատեսելի գործառույթներ ունեն:	Ցածր ռիսկային ծառայություններ մատուցող անձանց նկատմամբ ծանր կարգավորման բեռ չդնելու նպատակով լիցենզավորման պահանջները, ներառյալ՝ գործարար ծրագրի ներկայացման պահանջը, սահմանվել են ռիսկահեն մոտեցմամբ: Մասնավորապես՝ Օրենքի 20-րդ

		հողվածի 1-ին մասի 3-րդ ենթակետի համաձայն ԿԱԾՄԱ-ի գրանցման և լիցենզավորման համար դիմորդի գործարար ծրագիրը ներկայացվում է միայն օրենքի 16-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին, 2-րդ և 10-րդ կետերով սահմանված ծառայությունների մատուցման դեպքում: Հետևաբար, փոխանակում և խորհրդատվություն ծառայությունները մատուցող անձանց համար գործարար ծրագրի ներկայացման պահանջ առկա չէ:
16	Կանոնակարգերի մեջ «ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԿՐԻՊՏՈԱԿՏԻՎՆԵՐՈՎ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄԱՏՈՒՑՈՂ ԱՆՁ» եզրույթները փոխարինել «ԿՐԻՊՏՈԱԿՏԻՎՆԵՐՈՎ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄԱՏՈՒՑՈՂ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁ» եզրույթով:	Օրենքում կիրառվում է 'օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձ' եզրույթը, հետևաբար կանոնակարգում ևս օգտագործված է համանման եզրույթ:
17	Կանոնակարգի 17-րդ կետի համաձայն՝ Կանոնադրական կապիտալի մուծումը կամ կանոնադրական կապիտալի ավելացումը առաջին անգամ Կենտրոնական բանկում բացվող կուտակային հաշվի միջոցով իրականացնելու դեպքում Կենտրոնական բանկ է ներկայացվում կուտակային հաշիվ բացելու վերաբերյալ դիմում՝ համաձայն սույն կանոնակարգի Հավելված 9-ի, ինչպես նաև կուտակային հաշվի բացման համար վճարման անդորրագիրը: Արդյո՞ք կանոնադրական կապիտալը ընկերության իրավաբանական անձի բանկային հաշվին չպետք է մուտքագրվի: Ինչ կուտակային հաշվի մասին է խոսքը:	Օրենքի համաձայն կանոնադրական կապիտալը կարող է մուտքագրվել Կենտրոնական բանկում կամ դիմորդի հետ չփոխկապակցված և Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գործող որևէ բանկում բացված հաշվին: Դիմորդը ինքն է ընտրում, թե ինչ եղանակով կատարի կապիտալի մուծումը: Կանոնակարգի 17-րդ կետը կիրառվում է միայն այն պարագայում, երբ կապիտալի մուծումը կամ ավելացումը կատարվում է Կենտրոնական բանկում բացվող կուտակային հաշվի միջոցով:
18	Լիցենզավորման կարգում լիցենզիա ստանալու համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ցանկի վերաբերյալ Խոսքը վերաբերում է հատկապես այն իրավիճակին, երբ օրենքով կամ լիցենզիայի կարգով նախատեսված են լիցենզիայի տարբեր տեսակներ: Օրենքը նախատեսվում է լիցենզիայի համար ներկայացվող փաստաթղթերի ցանկ և թույլ է տալիս մանրամասները, այդ թվում՝ լրացուցիչ պահանջները կարգավորել Կենտրոնական բանկի ենթաօրենսդրական նորմատիվ ակտերի միջոցով: Լիցենզավորման կարգի նախագծով լիցենզիաների բոլոր տեսակների համար նախատեսվում է փաստաթղթերի միասնական ցանկ, որի մեջ հղումներ կան լիցենզիայի յուրաքանչյուր տեսակի առանձնահատկություններին: Հստակություն ապահովելու համար առաջարկում ենք լիցենզիայի յուրաքանչյուր տեսակի համար նախատեսել	Կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձանց լիցենզավորման համար սահմանված փաստաթղթերը հիմնականում ստանդարտ փաստաթղթերը են, որոնք պահանջվում են անկախ մատուցվող ծառայության տեսակից: Առանձնահատուկ պահանջները՝ կախված ծառայության տեսակից շատ ավելի քիչ են, հետևաբար փաստաթղթերի ցանկը չկրկնելու նպատակով, փաստաթղթերը սահմանվել են միասնական ցանկի միջոցով:

	առանձին ցանկ: Նման ցանկ նախատեսելը ավելի կորոշակիացնի անձանց վարքագիծը և յուրաքանչյուր ոք, ով ցանկանա տվյալ գործունեությամբ զբաղվել ավելի որոշակի պատկերացում կունենա իրենից պահանջվող տեղեկությունների շրջանակի վերաբերյալ:	
19	Կանոնակարգ 7/01-ի նախագծի 18-րդ գլխով յուրաքանչյուր տարի ՀՀ վիճակագրության վարչությանը որոշակի տեղեկություններ և փաստաթղթեր ներկայացնելու պահանջներ են սահմանվում: Մասնավորապես՝ պահանջվում է յուրաքանչյուր տարի ներկայացնել. “... 2) կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի, օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի հետ փոխկապակցված իրավաբանական անձանց վերջին ֆինանսական տարվա ֆինանսական հաշվետվությունները, իսկ մեկ տարուց պակաս գործունեություն իրականացրած լինելու դեպքում՝ իրականացրած գործունեության ողջ ժամկետի համար դրանց անկախ աուդիտորական եզրակացությունը: Ընդ որում փոխկապակցված օտարերկրյա իրավաբանական անձանց դեպքում, ֆինանսական հաշվետվություններին կից աուդիտորական եզրակացությունները ներկայացվում են առկայության դեպքում,...”: Կարծում ենք՝ նշված պահանջը հնարավոր է որոշ չափով ընդունելի լինի լիցենզավորման փուլում, երբ վերահսկող մարմինը գնահատում է խմբի կառուցվածքն ու ֆինանսական կայունությունը, սակայն նույն ծավալով այդ պարտավորության տարեկան հիմքով կիրառումը կարծում ենք անհամաչափ բեռ է դնում սուբյեկտների վրա և զգալիորեն ծախսատար է:	Նախագիծը կլրամշակվի և փոխկապակցված անձանց ֆինանսական հաշվետվությունները՝ անկախ ռեզիդենտ կամ ոչ ռեզիդենտ լինելուց, աուդիտորական եզրակացությամբ կներկայացվեն միայն առկայության դեպքում:
20	2. Հանրային հասցեների ցանկի վերաբերյալ Մեր էկոհամակարգում օգտատերերի համար ստեղծվում են բազմաթիվ տրանզակցիոն հասցեներ, որոնք ինքնին որևէ արժեք կամ միջոցների մնացորդ չեն պահում: Այս հասցեներն օգտագործվում են բացառապես միջոցները ընդունելու և հիմնական պահառուական հասցեներ փոխանցելու համար: Այդ պատճառով տրամադրելի տվյալների մեջ տրանզակցիոն հասցեների ընդգրկումն էական ինֆորմացիա չի ապահովում, և դրանց՝ կարգավորողին տրամադրման նպատակը լիովին հասկանալի չէ և միաժամանակ ոչ արդյունավետ, որովհետև մեր էկոհամակարգում դրանց քանակը հասնում է մոտ 500.000-ի:	Դիտարկումն ընդունելի է: Կանոնակարգի նախագիծը կլրամշակվի և կպահանջվի ներկայացնել միայն հիմնական հասցեները:

	Հաշվի առնելով միջազգային լավագույն փորձը՝ վստահ ենք, որ առավել կարևոր և ինֆորմատիվ տվյալները վերաբերում են հենց հիմնական պահառուական դրամապանակներին: Այդ հասցեները մենք պատրաստ ենք տրամադրել ամբողջությամբ և թափանցիկ ձևով՝ միաժամանակ բացառելով տրանզակցիոն, ժամանակավոր հասցեների ցանկը, որոնք գործնականում արժեք չեն ներկայացնում:	
21	Լիազոր մարմնի վերաբերյալ Կարգերի դրույթներից և օրենքի դրույթներից հստակ չի երևում, ճիշտ ենք արդյոք հասկանում, որ գործող կազմակերպությունների համար ԿԲ լիցենզավորվելուց հետո կազմակերպությունը «վերագրանցվում» է որպես ՀՀ ԿԲ կողմից գրանցված ընկերություն և հետագա բոլոր պետական գրանցման հետ կապված գործողություններն (կանոնադրության փոփոխություններ և այլն) իրականացվում են որպես լիազոր մարմին ընդունելով ՀՀ կենտրոնական բանկը:	Կենտրոնական բանկի կողմից կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձին գրանցելուց հետո, տվյալ ընկերության գրանցումը պետական ռեգիստրից տեղափոխվում է Կենտրոնական բանկ և հետագա բոլոր գրանցման հետ կապված գործողություններն իրականացվում են Կենտրոնական բանկի կողմից:
22	Արդյոք Կրիպտոակտիվների մասին օրենքի ("Օրենք") տեսանկյունից կրիպտոակտիվներով փոխանակություն կարող են իրականացնել միայն լիցենզավորված ընկերությունները (հաշվի առնելով Օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի կետ 14-ը, հոդվածներ 16, 17 և ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 589(3) հոդվածի դրույթները), թե՛ Օրենքը այնուամենայնիվ չի արգելում քաղաքացիների միջև P2P կրիպտոակտիվների փոխանակությունը և արգելքը վերաբերվում է միայն դրամ <-> կրիպտոակտիվ փոխանակությանը:	Քաղաքացիները միմյանց միջև կարող են իրականացնել P2P կրիպտոակտիվների փոխանակություն: Սակայն, եթե իրականացվում է կրիպտոակտիվների փոխանակման ծառայության մատուցման առաջարկ, ապա նման առաջարկ կարող է իրականացվել միայն լիցենզավորված կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի կողմից:
23	Եթե անձը ունի կրիպտոակտիվների հաշիվ, որը բացված է ոչ թե ՀՀ-ում լիցենզավորված կրիպտոակտիվներով ծառայություն մատուցողի կողմից, այլ որևէ միջազգային կազմակերպության /որը չունի մասնաճյուղ ՀՀ-ում/, կամ կրիպտոակտիվների որևէ միջազգային բորսայի կողմից, ապա կարող է նա այդ հաշվում առկա կրիպտոակտիվները վերածել դրամի ՀՀ-ում լիցենզավորված կրիպտոակտիվներով ծառայություն մատուցողի միջոցով (վերջինիս կողմից քաղաքացու բանկային հաշիվ դրամական միջոցների փոխանցմանը):	Եթե անձը ունի կրիպտոակտիվ, ապա կարող է դիմել ՀՀ-ում լիցենզավորված ԿԱԾՄԱ-ին՝ կրիպտոակտիվը դրամի հետ փոխանակելու նպատակով:
Կանոնակարգ 7/02		
24	Քարդ ձևակերպումներ և հաշվարկներ. Կանոնակարգ 7/02-ի ներկայիս տարբերակում առկա են մի շարք ձևակերպումներ և հաշվարկային մեխանիզմներ, որոնք չափազանց բարդ են, տեխնիկական պահանջներով ծանրաբեռնված և գործնականում դժվար կիրառելի: Ուստի առաջարկում	Կանոնակարգում ամրագրված հիմնական ձևակերպումները և հաշվարկային մեխանիզմներն արդեն իսկ սահուն կիրառվում են գործող ֆինանսական կազմակերպությունների, օրինակ,

	ենք վերանայել կանոնակարգի մի շարք ձևակերպումներ՝ այն դարձնելով ավելի պարզ, հստակ:	բանկերի կողմից: Ամեն դեպքում, պատրաստ ենք ձևակերպումների կամ հաշվարկային մեխանիզմների հետ կապված հստակ խնդիրների ներկայացման դեպքում դրանք քննարկել և անհրաժեշտության դեպքում փոփոխություններ կատարել Կանոնակարգ 7/02-ի նախագծում:
25	Առաջարկում ենք 11-րդ կետում նշված կապիտալի կազմում ընդգրկվող տարրերի ցանկում ներառել նաև տվյալ անձին պատկանող կրիպտոկատիվը: Այսինքն պահուստային ակտիվների մեծությունը չափելիս ներառել ինչպես դրամական միջոցները, այնպես էլ կրիպտոակտիվները, որպեսզի ընկերությունները կարողանան նախատեսված կապիտալը օգտագործել փոխանակման մեջ:	Ընդհանուր կապիտալի տարրերը պետք է լինեն կայուն, կանխատեսելի և իրացվելի, որպեսզի կլանեն կրիպտոակտիվներով ծառայություն մատուցողի գործունեության հետ կապված հնարավոր կորուստները: Կրիպտոակտիվները իրենց բնույթով բնորոշվում են բարձր տատանողականությամբ և շուկայական անկայունությամբ, ինչի հետևանքով դրանց արժեքը չի կարող համարվել վստահելի կամ ապահով այն պահին, երբ ընկերությանն անհրաժեշտ լինի կապիտալն օգտագործել կորուստների ծածկման նպատակով: Իսկ եթե մտահոգությունը կայանում է նրանում, որ կանոնադրական կապիտալի հաշվին ձեռքբերված կրիպտոակտիվները չեն ներառվում ընդհանուր կապիտալում, ընդգծենք, որ այդ կրիպտոակտիվները չեն նվազեցվում ընդհանուր կապիտալից, ըստ այդմ, անուղղակիորեն ներառվում են ընդհանուր կապիտալում:
26	Առաջարկում ենք կանոնադրական կապիտալը 10 և ավելի տոկոս նվազելու դեպքում ոչ թե լիցենզիան դադարեցնել, այլ ծանուցել և սահմանել որոշակի ժամկետ՝ այն համալրելու համար: Եթե այդ ժամկետում համալրումը չկատարվի, նոր դիտարկել լիցենզիայից զրկելու հնարավորությունը:	Կարգավորման նորմը բխում է «Կրիպտոակտիվների մասին» օրենքից, որի համաձայն՝ Կենտրոնական բանկը «կարող է» և ոչ թե «պարտադիր պետք է» լիցենզիան ուժը կորցրած ճանաչի: Հետևաբար, որպես կանոն, Կենտրոնական բանկը լիցենզիան ուժը կորցրած ճանաչելուց առաջ դիտարկում է ֆինանսական կազմակերպության կողմից ընդհանուր կապիտալի համալրում իրականացնելու հնարավորությունն ու ժամկետները:

Անհրաժեշտություն կա հստակեցնել կանոնադրական կապիտալի նշանակությունը և նպատակը:

Անհասկանալի է տրամաբանությունը, թե ինչու պետք է ընկերությունը սեփական միջոցներով փոխանակում կատարելիս ավելի շատ կապիտալ ունենա, քան հաճախորդի միջոցներով փոխանակում անող ընկերությունը: Երբ ընկերությունը օգտագործում է հաճախորդի միջոցները, դրանով ստեղծում է հավելյալ ռիսկ և ժամանակավոր պահառություն է իրականացնում՝ մինչև կարողանա փոխանակման գործընթացը հասցնել ավարտին: Առաջարկում ենք և՛ սեփական միջոցներով փոխանակման, և՛ հաճախորդի միջոցներով փոխանակման պարագայում ունենալ նույն կապիտալի պահանջը՝ 20,000,000 դրամ, կամ հաճախորդի միջոցներով գործարք իրականացնելու դեպքում ունենալ ավելի բարձր կապիտալի պահանջ՝ հնարավոր ռիսկերը զսպելու նպատակով:

Ընդհանուր կապիտալի նվազագույն պահանջը ծառայում է երկու հիմնական նպատակի՝

1. **մուտքի շեմ՝** ապահովում է, որ միայն վստահելի և ֆինանսապես կայուն կազմակերպությունները կարողանան ստանալ լիցենզիա:
2. **շարունակական պաշտպանություն՝ ծառայում է** որպես բուֆեր՝ ընկերության գործունեության հետ կապված հնարավոր կորուստները կլանելու համար (այլ կարգավորման պահանջների հետ միասին), նախքան դրանք վնաս կհասցնեն հաճախորդներին, գործընկերներին, անգամ ֆինանսական համակարգին:

Երբ ԿԱԾՄԱ-ն կրիպտոակտիվներով գործարք է կնքում սեփական միջոցներով (իր համար է), այդ գործարքի հետևանքով առաջացող (օրինակ, գնված կրիպտոակտիվների հետ կապված) ռիսկերը կրում է հենց ընկերությունը, ոչ թե հաճախորդը: Բացի այդ, սեփական միջոցներով գործարքներ կնքող ԿԱԾՄԱ-ները հաճախ կարևոր գործառույթներ են իրականացնում շուկայում, այն է՝ մարքեթ մեյքերություն կամ իրացվելիության տրամադրում, որոնց պատշաճ ապահովման համար նույնպես կարևոր է բավարար կապիտալ ունենալը: Հետևաբար ընկերությունը պետք է ունենա ավելի բարձր կապիտալ, եթե գործարքը սեփական միջոցներով է (իր համար է), քան հաճախորդի միջոցներով գործարքներ իրականացնելու դեպքում:

28	Առաջարկում ենք ունենալ ավելի պարզ լիցենզավորման կարգ և ավելի նվազ կապիտալի սահմանաչափ նախատեսել բացառապես կանխիկով, անմիջապես մատուցվող ծառայության համար՝ նմանեցնելով այս կարգավորումները արտարժույթի փոխանակման կետերին, որտեղ հաճախորդի ռիսկերը գրոյին մոտ են: Ի տարբերություն անկանխիկ (բանկային) փոխանցումների, կանխիկի պարագայում ընկերությունը չի կատարում հաճախորդի միջոցների ժամանակավոր պահառություն (որը կարող է տևել օրեր կամ ժամեր՝ մինչև կատարվի փոխանցման հաշվանցումը և ընկերությունը փոխանցի հաճախորդի կրիպտոակտիվները)	Տես 27-րդ հարցի ԿԲ մեկնաբանությունը: Ինչ վերաբերվում է կանխիկ գործառնություններին, ապա գործող օրենսդրությունը նման հնարավորություն չի ընձեռում:
29	Հաշվարկման ժամկետների վերաբերյալ. Կանոնադրական կապիտալի ամսական հաշվարկի փոխարեն սահմանել եռամսյակային պարբերականություն՝ ընկերությունների ժամանակի և ծախսի տեսանկյունից մեծ բեռ չստեղծելու նպատակով:	Չնայած ընկերության վարչական բեռը կարևոր է, սակայն ընդհանուր կապիտալի հաշվարկի հաճախականությունը պետք է առաջնահերթ դիտվի ռիսկերի կառավարման և հաճախորդների պաշտպանության տեսանկյունից: Պետք է հաշվի առնել, որ այս շուկան անկայուն, արագ զարգացող, անորոշ ու էական ռիսկերով օժտված ոլորտ է: Հետևաբար, եթե անսպասելի և էական ռիսկեր առաջանան, ընդհանուր կապիտալի հաշվարկի երկու ամսվա ուշացումը կարող է զգալի բացասական հետք թողնել ընկերության, հաճախորդների, անգամ ֆինանսական համակարգի վրա: Ընդհանուր կապիտալի ամսական հաշվարկը, որպես կանոն, այն օպտիմալ ժամանակահատված է, որի ընթացքում ռիսկերն ու ընդհանուր կապիտալը հնարավոր կլինի բալանսավորել: Աշխատակիցների և ընկերությունների ծանրաբեռնվածությունը կարելի է նվազեցնել այլ մեթոդներով, օրինակ, ավտոմատացված հաշվարկներ, նորմատիվի հաշվարկման համար տվյալների հավաքագրման պարզեցված ձևաչափեր և այլն:
30	50 միլիոն Հայաստանի Հանրապետության դրամ, եթե կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձը մատուցում է հետևյալ ծառայություններից որեւէ	Տես 27-րդ դիտարկման մեկնաբանությունը: Ստորև մեջբերում ենք նաև միջազգային

	մեկը. ա. իր հաշվին կրիպտոակտիվների առք ու վաճառքի իրականացման - Ինչով է պայմանավորված այս ծավալի կապիտալի պահանջը , ինչն է այն միտված պաշտպանելու, եթե հաճախորդի ֆինանսները այս պարագայում ռիսկի տակ չեն:	շուկայում առաջատար կարգավորողների կողմից նշված ծառայության համար ամրագրված ընդհանուր կապիտալի նվազագույն չափի մեծությունները. 1) ԵՄ MICAR՝ իր հաշվին գործություն իրականացնելու դեպքում՝ EUR 125,000 (~56 մլն AMD), հաճախորդի հաշվին ծառայության դեպքում՝ EUR 50 000 (~ 22,5 մլն ՀՀ դրամ). 2) Դուբայ (VARA)՝ AED 400,000(~42 մլն AMD) - AED 600,000(~63 մլն AMD)՝ կախված ինչ ծառայությունների հետ է համատեղվում այս ծառայությունը:
--	--	---

31	Կապիտալի սահմանաչափերի անհամաչափություն: Նախագծով սահմանված կապիտալի նվազագույն չափերը կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցողների համար զգալիորեն ավելի մեղմ են, քան Կանոնակարգ 4/02-ով ներդրումային ընկերությունների համար սահմանված չափերը: <table border="1" data-bbox="172 1254 952 2047"> <thead> <tr> <th>Ծառայության տեսակ</th><th>Կանոնակարգ 7/02</th><th>Կանոնակարգ 4/02</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Խորհրդատվություն</td><td>10 մլն դրամ</td><td>20 մլն դրամ</td></tr> <tr> <td>Հաճախորդի հաշվին գործարքներ</td><td>20 մլն դրամ</td><td>20 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 60 մլն դրամ՝ լեվերիջով</td></tr> <tr> <td>Փաթեթի կառավարում</td><td>20 մլն դրամ</td><td>50 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 150 մլն դրամ՝ լեվերիջով</td></tr> <tr> <td>Պահառություն</td><td>50 մլն դրամ</td><td>300 մլն դրամ</td></tr> <tr> <td>Իր հաշվին գործարքներ</td><td>50 մլն դրամ</td><td>300 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 1 մլրդ դրամ՝ լեվերիջով</td></tr> </tbody> </table>	Ծառայության տեսակ	Կանոնակարգ 7/02	Կանոնակարգ 4/02	Խորհրդատվություն	10 մլն դրամ	20 մլն դրամ	Հաճախորդի հաշվին գործարքներ	20 մլն դրամ	20 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 60 մլն դրամ՝ լեվերիջով	Փաթեթի կառավարում	20 մլն դրամ	50 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 150 մլն դրամ՝ լեվերիջով	Պահառություն	50 մլն դրամ	300 մլն դրամ	Իր հաշվին գործարքներ	50 մլն դրամ	300 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 1 մլրդ դրամ՝ լեվերիջով	Հաշվի առնելով, որ կրիպտոակտիվների շուկան նոր և զարգացող է՝ նախագծով առաջարկվել են ընդհանուր կապիտալի այնպիսի նվազագույն սահմանաչափեր, որոնք կծառայեն որպես մեկնարկային պարզ և հավասարակշռված լուծում: Մասնավորապես՝ դրանք չափազանց խիստ չեն, չեն ծանրաբեռնում նաև բարդ հաշվարկներով, սակայն մյուս կարգավորումների հետ համատեղ կարող են ապահովել բավարար պաշտպանություն՝ միաժամանակ խոչընդոտ չլինելով ոլորտի զարգացմանն ու նորարարություններին: Ի լրումն, ԿԱԾՄԱ-ների և ներդրումային ընկերությունների ընդհանուր կապիտալի սահմանաչափերն իրար հետ համեմատելիս պետք է հաշվի առնել, որ դրանց հիմքում ընկած հաշվարկներն էականորեն տարբեր են, մասնավորապես՝ ներդրումային ընկերությունների դեպքում որոշակի լրացուցիչ տարրեր կան, որոնք նույնպես ներառվում են ընդհանուր կապիտալի հաշվարկում, հետևաբար
Ծառայության տեսակ	Կանոնակարգ 7/02	Կանոնակարգ 4/02																		
Խորհրդատվություն	10 մլն դրամ	20 մլն դրամ																		
Հաճախորդի հաշվին գործարքներ	20 մլն դրամ	20 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 60 մլն դրամ՝ լեվերիջով																		
Փաթեթի կառավարում	20 մլն դրամ	50 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 150 մլն դրամ՝ լեվերիջով																		
Պահառություն	50 մլն դրամ	300 մլն դրամ																		
Իր հաշվին գործարքներ	50 մլն դրամ	300 մլն դրամ՝ առանց լեվերիջի, 1 մլրդ դրամ՝ լեվերիջով																		

		այդ սահմանչափերի պարզ համեմատումը ճիշտ չէ: Օրինակ՝ 1) ԿԱԾՄԱ-ների ընդհանուր կապիտալը բաղկացած է սահմանափակ տարրերից՝ միայն ամենաապահով կապիտալի տարրերից (հիմնական կապիտալ), մինչդեռ ներդրումային ընկերությունների ընդհանուր կապիտալի հաշվարկում ներառվում են նաև լրացուցիչ կապիտալի տարրերը: 2) տարբերություններ կան նաև ընդհանուր կապիտալից նվազեցվող տարրերի կազմում, որոնք ավելի քիչ են կամ քիչ սահմանաչափով են նվազեցվում ներդրումային ընկերությունների դեպքում, քան ԿԱԾՄԱ-ների համար ամրագրված նվազեցումներն են:
32	Լեվերիջով գործարքների նկատմամբ պահանջների բացակայություն: Կանոնակարգ 7/02-ում բացակայում է որևէ հիշատակում լեվերիջով գործարքների մասին: Մինչդեռ Կանոնակարգ 4/02-ը ներդրումային ընկերությունների համար տրամաբանական կերպով բարձրացնում է կապիտալի պահանջները, երբ գործարքները իրականացվում են լեվերիջով՝ հաշվի առնելով դրանց բարձր ռիսկայնությունը:	Շուկայի զարգացմանը զուգընթաց ԿԲ-ը կդիտարկի լեվերիջով գործարքների նկատմամբ լրացուցիչ պահանջների սահմանման նպատակահարմարությունը:
33	Միջազգային փորձի հետ անհամադրելիություն Միջազգային կարգավորող մարմինները՝ ԵՄ (MiCA և CRR III), ԱՄՆ, Մեծ Բրիտանիա (FCA), Basel Committee և այլ երկրներ և կառույցներ, հստակորեն դասակարգում են կրիպտոակտիվների ոլորտը որպես բարձր ռիսկային, և համապատասխանաբար սահմանում են առավել խիստ պահանջներ:	Փաստարկը հիմնավորված չէ՝ հաշվի առնելով, որ Կանոնակարգ 7/02-ի նախագծով առաջարկվող մոտեցումը մեծապես հենված է ԵՄ կարգավորումների, այդ թվում՝ MICAR, CRR III և Բազելյան կոմիտեի կարգավորումների վրա:
34	Անհավասար մրցակցային միջավայրի ստեղծում Ներկայիս նախագծով ստեղծվում է անհավասար մրցակցային միջավայր, որտեղ ներդրումային ընկերությունները ենթարկվում են խիստ կապիտալի պահանջների, մինչդեռ կրիպտոակտիվների ոլորտում գործող ընկերությունները, նույնատիպ ծառայություններ մատուցելիս, ունեն զգալիորեն մեղմ պահանջներ:	Տե՛ս 31-րդ հարցի մեկնաբանությունը:

35	«Կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձանց ընդհանուր կապիտալի նվազագույն սահմանաչափերը, հաշվարկման կարգը, հաշվարկում մասնակցող ու հաշվարկից նվազեցվող տարրերը» կանոնակարգի հավելվածի նախագծի 8-րդ կետի 2), 3), 4) և 5) ենթակետերում առաջարկում ենք «մատուցում է» բառերից հետո լրացնել «նաև» բառը: Հակառակ պարագայում ստացվում է, որ 8-րդ կետի 1), 2), 3), 4) և 5) ենթակետերով սահմանված ծառայությունների (դրանց խմբի) համար պետք է ապահովվի ընդհանուր կապիտալի նվազագույն չափ, ինչը բավականին բարձր բեռ է:	«Կրիպտոակտիվների մասին» օրենքի 44-րդ հոդվածի 4-րդ մասը ընդհանուր կապիտալի սահմանաչափի վերաբերյալ հստակ կարգավորում է նախատեսում մեկից ավելի ծառայությունների համատեղման դեպքերում, մասնավորապես՝ կրիպտոակտիվներով մեկից ավելի տեսակի ծառայությունների մատուցման դեպքում կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի նկատմամբ կիրառվում է դրանցից յուրաքանչյուրի համար սահմանված հիմնական տնտեսական նորմատիվի այն սահմանաչափը, որն առավել խիստ է:
36	Իրավական ակտերի նախագծերի փաթեթից բխող գործողությունների ճանապարհային քարտեզի հստակության վերաբերյալ Խնդիրը կայանում է նրանում, որ կրիպտոակտիվներով գործողություններ իրականացնելու համար շրջանառվող կարգերի նախագծերում կան բավականին խրթին ձևակերպումներ, որոնք կարող են դժվարություն առաջացնել տվյալ գործունեությամբ զբաղվող անձանց համար՝ տվյալ դրույթները հասկանալու, ապա նաև՝ դրանց համապատասխան գործունեություն իրականացնելու մասով: Մասնավորապես՝ խոսքը վերաբերում է ընդհանուր կապիտալին և դրա հաշվարկման մեթոդաբանությանը, ֆիքսված ծախսերին, նվազեցվող եկամուտների շրջանակին, նվազող տարրերի շրջանակին և այլն: Այս կապակցությամբ առաջարկում ենք նախագծերում այդ տարրերի կամ դրանց հաշվարկման մեթոդաբանության բացվածք տալու անհնարինության դեպքում դրանց ընդունումից հետո պարզաբանման ձևով ուղեցույցներ ընդունել և հրապարակել, որոնց հիման վրա նման գործունեությամբ զբաղվող անձինք կարող են թե՛ անհրաժեշտ փաստաթղթերի հավաքագրման, թե՛ ընդհանուր կապիտալի հաշվարկման և թե՛ հաշվետվությունների ներկայացման համատեքստում ունենալ ավելի որոշակի պատկերացում:	Նորմատիվի հաշվարկման դետալների մասով առնվազն կկազմակերպվի սեմինար-քննարկում:
37	Ակտերից երևում է, որ ընդհանուր կապիտալում ներառվում է միայն CET1 և առկա չէ որևէ լրացուցիչ կապիտալի հնարավորություն: Ծրագրային ապահովման վերաբերյալ նվազեցումների կարգավորման	Նշված տարրի՝ ընդհանուր կապիտալից նվազեցման վերաբերյալ Կանոնակարգ 7/02-ով ամրագրված մոտեցումը սահմանվելու է նաև ներդրումային ընկերությունների

տարբերությունը ևս բավականին լուրջ խնդրի է հանգեցնում: Այսպես՝ 7/02 Կանոնակարգի 11-րդ կետի համաձայն հաշվարկված մեծությունը նվազեցվում է. «Ծրագրային ապահովումների և դրանց օգտագործման իրավունքների, տեղեկատվական և կիրառական տեխնոլոգիաների ապահովման համար ներդրվող լուծումների (օրինակ՝ կրիպտոգրաֆիայի, թոքենիզացիայի), առանց շփման տեխնոլոգիաների ծրագրերի (օրինակ՝ ՔՅՈՒԱՐ, ԷՆԷՖՍԻ), հեռահար նույնականացման տեխնոլոգիաների գործողությունների բացահայտման ծրագրերի, ծրագրերի, զեղծարար ամպային ծառայությունների, ինչպես նաև տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտում կիրառվող ստանդարտների և դրանց համապատասխանության սերտիֆիկացման (այսուհետ՝ Ծրագրային ակտիվների) գծով ոչ նյութական ակտիվների, դրանց վրա կատարված կապիտալ ներդրումների հաշվեկշռային արժեքների (այդ թվում՝ այլ համապարփակ եկամտում գրանցված վերագնահատման արդյունքը)՝ ընդհանուր կապիտալի տարրերի հանրագումարի՝ 50 տոկոսը գերազանցող գումարի չափով: Ընդ որում, սույն ենթակետով սահմանված հաշվարկի ժամանակ ընդհանուր կապիտալի տարրերի հանրագումարը նվազեցվում է Ծրագրային ակտիվների արժեքի վերագնահատման արդյունքում ձևավորված այլ համապարփակ եկամտի չափով:»: Համեմատական տանելով ներդրումային ընկերությունների տնտեսական նորմատիվների հետ, վերջիններս նախատեսում են. «15. Հիմնական կապիտալի մեծությունից նվազեցվող տարրերն են. 1) ոչ նյութական ակտիվների (այդ թվում՝ շահագործումից դուրս ոչ նյութական ակտիվների ու օգտագործման իրավունքի ձևով ակտիվների (հիմքում՝ ոչ նյութական ակտիվներ)), ինչպես նաև ոչ նյութական ակտիվների վրա կատարված կապիտալ ներդրումների հաշվեկշռային արժեքը (բացառությամբ՝ ներդրումային ընկերության կողմից ներդրումային ծառայությունների ընթացքում օգտագործվող համակարգչային ծրագրերի և դրանց օգտագործման իրավունքների վճարումների, ՍԻԲԻԷՆԵթ, Հայաստանի կենտրոնական դեպոզիտարիայի հաշվարկային համակարգի և Կենտրոնական բանկի խորհրդի համաձայնությամբ՝ նաև այլ վճարահաշվարկային համակարգերի (այդ թվում՝ ներդրումային ընկերության օտարերկրյա մասնաճյուղերի կողմից օգտագործվող օտարերկրյա վճարահաշվարկային համակարգերից) օգտվելու	նորմատիվային դաշտը կարգավորող Կանոնակարգ 4/02-ում:
---	---

	իրավունք տվող վճարումների չափով)»: Երկու սուբյեկտներն էլ իրենց գործունեությունը իրականացնում են նույն տեխնիկական և գործառնական հարթակներով, ունեն համադրելի տեղեկատվական տեխնոլոգիական ռիսկեր, և ծրագրաշարը նրանց համար հանդիսանում է հիմնական գործառնական ենթակառուցվածք: Այսինքն՝ ստեղծվում է մի իրավիճակ, որ «նույն ռիսկ-նույն կարգավորում» կարգախոսի ներքո նմանատիպ ծառայություններ մատուցող երկու վերահսկվող սուբյեկտների կարգավորումը բավականին տարբեր է: Կարծում ենք՝ անհրաժեշտ է նմանատիպ ծառայությունների կարգավորման համար նմանատիպ մոտեցում կիրառել:	
--	---	--

Կանոնակարգ 7/05

38	ԳԼՈՒԽ 4 17) Ունենա բարի համբավ, ազնվություն, անաղարտություն - ինչպես են չափվելու ազնվությունը:	Նշված գնահատողական բնույթի չափանիշներին ղեկավարի համապատասխանությունը գնահատվում է հետևյալ սկզբունքի համաձայն. Սահմանված չափանիշները համարվում են բավարարված, քանի դեռ չի հիմնավորվել այնպիսի հանգամանքների առկայությունը, որոնք վկայում են հակառակի մասին: Այսինքն՝ գրանցման ներկայացված ղեկավարի թեկնածուն համարվում է ազնիվ, քանի դեռ ի հայտ չեն եկել այնպիսի հանգամանքներ, որոնք կվկայեն թեկնածուի անազնիվ լինելու մասին: Օրինակ՝ նախկին գործատուից ստացվել են անձի որակները, վարքագիծը բացասական գնահատող ազդակներ:
39	Կանոնակարգի 8-րդ կետի համաձայն՝ Սույն կանոնակարգի համաձայն Կենտրոնական բանկ ներկայացված փաստաթղթերում ոչ էական թերությունների (վրիպակներ, ոչ իրավական բնույթի անճշտություններ, թվաբանական սխալներ կամ նման այլ բացթողումներ) առկայության դեպքում թերությունների մասին Կենտրոնական բանկը տեղեկացնում է դիմումը ներկայացրած անձին և Կենտրոնական բանկի կողմից համապատասխան որոշումը կայացվում է այդ թերությունները վերացնելուց հետո: Փաստաթղթերի կրկին թերի ներկայացումը	Օրենքի 20-րդ հոդվածի 8-րդ մասի համաձայն կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձանց գրանցման և լիցենզավորման դիմումների քննման համար սահմանված է երկամսյա ժամկետ: Ընդ որում, լիցենզավորման որոշման հետ միաժամանակ որոշում է ընդունվում նաև ղեկավարների գրանցման վերաբերյալ: Արդեն լիցենզավորված ԿԱԾՄԱ-ների ղեկավարների կազմում

	կարող է հիմք հանդիսանալ միջնորդագրի (դիմումի) մերժման համար: ● Առաջարկում ենք հստակեցնել, թե ինչ ժամակահատվածում է փաստաթղթերի ներկայացումից հետո ԿԲ ստուգում դրանք և թերությունների մասին տեղեկացնում դիմողին: ● Դիմողը ԿԲ կողմից թերությունների մասին տեղեկանալուց հետո որքան ժամանակում պետք է շտկի և կրկին ներկայացնի դիմումը: ● Նշված է, որ փաստաթղթերի կրկին թերի ներկայացումը կարող է հիմք հանդիսանալ մերժման համար: Սա նշանակում է, որ մերժումը հայեցողական բնույթ է կրելու: Առաջարկում ենք այս կետը հանել, քանի որ գործնականում մատնանշված թերությունների շտկումից և կրկին ներկայացումից հետո հնարավոր է նոր թերություններ ի հայտ գան, կամ ԿԲ աշխատակցի մատնանշած թերությունների հետ դիմողը համաձայն չլինի և ունենա իր մոտեցումը կամ մեկնաբանությունը:	փոփոխությունները Կենտրոնական բանկի կողմից գրանցվում են մեկամսյա ժամկետում՝ համաձայն օրենքի 93-րդ հոդվածի: Ներկայացված փաստաթղթերը Կենտրոնական բանկի կողմից ստուգվում են և առկայության դեպքում թերությունների մասին դիմորդները տեղեկացվում են վերոնշյալ ժամկետների ընթացքում: Կենտրոնական բանկը թերությունների մասին դիմորդին տեղեկացնելուց ժամկետ չի սահմանում սակայն տեղեկացնում է, որ սահմանված ժամկետների հաշվարկը կվերսկսվի պահանջվող փաստաթղթերը պատշաճ ձևով Կենտրոնական բանկ ներկայացնելու պահից: Ինչ վերաբերում է փաստաթղթերը կրկին թերի ներկայացնելու հետևանքով միջնորդագրերի մերժմանը, Կենտրոնական բանկը ցուցաբերում է ողջամիտ մոտեցում և միջնորդագրերի ընդունման կամ մերժման մասին որոշումները կայացվում են հաշվի առնելով դիմորդների ներկայացրած պարզաբանումները և մեկնաբանությունները:
40	Կանոնակարգի 15-րդ կետի համաձայն՝ Կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձը, օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի մասնաճյուղը պետք է ունենա և Կենտրոնական բանկ ներկայացնի կառավարման իրավասու մարմնի կողմից հաստատված ներքին կանոնակարգ, որով առնվազն սահմանվում է ղեկավարների և ղեկավարների ժամանակավոր պաշտոնակատար անձանց Օրենքի 34-րդ հոդվածի 4-րդ մասով սահմանված հիմքերը ստուգելու, ինչպես նաև սույն կանոնակարգով՝ ղեկավարների գրանցման համար սահմանված չափանիշներին համապատասխանությունը ստուգելու գործընթացները և դրանց նկատմամբ սահմանված պահանջների պահպանման մեխանիզմները:	Ղեկավարների գրանցման ընթացքում Կենտրոնական բանկը ստուգում է սահմանված չափանիշներին թեկնածուի համապատասխանությունը, այդ թվում նաև՝ հարցազրույցի միջոցով սակայն մինչև թեկնածուի ԿԲ գրանցման ներկայացնելը, կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձը ևս պետք է ստուգի թեկնածուի համապատասխանությունը սահմանված չափանիշներին: Ինչ վերաբերվում է ղեկավարի համապատասխանությունը ստուգելու գործընթացը Կենտրոնական բանկի կողմից սահմանելուն, ապա այդ

	● Կարծում ենք այս մասը նույնպես խնդրահարույց է, քանի որ սահմանված կանոնակարգերը կարող են ցանկացած պարագայում խոցելի որակվել ԿԲ կողմից: Առաջարկում ենք, որ այդ մեխանիզմները սահմանվեն ԿԲ-ի կողմից միասնական պրակտիկա ապահովելու համար:	պարագայում սահմանված գործընթացը չի լինի բավարար ճկուն և յուրաքանչյուր կազմակերպության առանձնահատկությունները հաշվի չեն առնվի:
41	Կանոնակարգի 17-րդ կետի համաձայն՝ Կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի, օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի մասնաճյուղի ղեկավարը Կենտրոնական բանկում գրանցվելու համար պետք է համապատասխանեն հետևյալ չափանիշներին. 1) ունենա բարի համբավ, ազնվություն, անաղարտություն, 2) ունենա բավարար կրթություն, հմտություններ և փորձառություն, անկախ որոշումներ կայացնելու ունակություն, պատկերացնի ընկերության գործունեության բիզնես մոդելը, միջավայրը, իր դերն ու պարտականությունները՝ տվյալ պաշտոնին համապատասխանելու համար: ● Այս կետում սահմանված չափանիշներն ունեն վերացական և խիստ գնահատողական բնույթ: Օրինակ՝ անաղարտությունը, ազնվությունը, բավարար կրթությունը: Հնարավոր սուբյեկտիվ դրսևորումներից խուսափելու նպատակով առաջարկում ենք չափանիշները հստակեցնել, ինչպես նաև սահմանել դրանց ստուգման հստակ մեխանիզմներ, որպեսզի դիմողի համար առնվազն որոշակի լինի այն հարցը, թե արդյոք իր անձը հապամատասխանում է այդ չափանիշներին: ● Մասնավորապես՝ «Բավարար կրթություն» եզրույթը որևէ հստակություն իր մեջ չի ներառում: Առաջարկում ենք սահմանել առնվազն միջնակարգ կրթության չափանիշ, և ոլորտային գիտելիքների իմացության հստակ չափորոշիչ: Օրինակ՝ կրիպտոակտիվների ոլորտին առնչվող որոշ նորմատիվ իրավական ակտերի իմացություն (ցանկը պետք է հստակ սահմանվի): Բացի այդ՝ 16-րդ կետով սահմանված ղեկավարների ցանկում ընդգրկված անձանց չի կարող ներկայացվել միևնույն չափանիշները: Օրինակ՝ կիրքեռանվտանգության համար պատասխանատու անձը և ներքին աուդիտի ղեկավարը լիովին այլ գիտելիքներով և մասնագիտական հմտություններով օժտված անձինք են: Հետևաբար այս մասով ևս յուրաքանչյուր ղեկավարին ներկայավող չափանիշները պետք է տարանջատվեն և հստակեցվեն: ● Անաղարտությունը, ազնվությունը, բարի համբավը նույնպես շատ գնահատողական են և անձը դիմում	Կանոնակարգի 17-րդ կետով սահմանված՝ գնահատողական բնույթի չափանիշներին ղեկավարի համապատասխանությունը գնահատվում է հետևյալ սկզբունքի համաձայն. Սահմանված չափանիշները համարվում են բավարարված, քանի դեռ չի հիմնավորվել այնպիսի հանգամանքների առկայությունը, որոնք վկայում են հակառակի մասին: Այսինքն՝ գրանցման ներկայացված ղեկավարի թեկնածուն համարվում է ազնիվ, քանի դեռ ի հայտ չեն եկել այնպիսի հանգամանքներ, որոնք կվկայեն թեկնածուի անազնիվ լինելու մասին: Օրինակ՝ նախկին գործատուից ստացվել են անձի որակները, վարքագիծը բացասական գնահատող ազդակներ: Ընդ որում, կանոնակարգի 17-րդ կետի համաձայն ղեկավարի թեկնածուն պետք է ունենա բավարար կրթություն, հմտություններ և փորձառություն՝ տվյալ պաշտոնին համապատասխանելու համար: Հետևաբար, ներքին աուդիտի ղեկավարի կրթությունը և փորձառությունը պետք է համապատասխանի ներքին աուդիտի ղեկավարի պաշտոնին, իսկ կիրքեռանվտանգության համար պատասխանատու անձի կրթությունը և փորձառությունը՝ կիրքեռանվտանգության համար պատասխանատու անձի պաշտոնին: Ինչ վերաբերվում է կրթության և փորձառության վերաբերյալ յուրաքանչյուր պաշտոնի համար ավելի հստակ պահանջներ սահմանելուն,

	ներկայացնելիս չի կարող կանխորոշել, թե արդյոք ըստ հանձնաժողովի անդամների ինքը կորավի որպես ազնիվ կամ անաղարտ անձ: Այս բարոյական հատկանիշները սահմանող չափանիշներն իրապես հստակեցման կարիք ունեն: Հակառակ դեպքում գործնականում առնչվելու ենք սուբյեկտիվ դրսևորումների, անկողմնակալություն, չի բացառվում նաև կոռուպցիոն դրսևորումների հետ:	ապա նման մոտեցման կիրառումը կարող է հանգեցնել այնպիսի իրավիճակի, երբ օրինակ թեկնածուն չի բավարարում կոնկրետ սահմանված պահանջին (օրինակ՝ աշխատանքային փորձը 6 ամսով քիչ է սահմանված ժամկետից) բայց իր ունակություններով ի վիճակի է կատարել իր պարտականությունները: Կանոնակարգով սահմանված մոտեցումը ավելի ճկուն է և կապահովի ավելի արդար մոտեցում:
42	Կանոնակարգի 19-րդ կետի համաձայն՝ անձին որպես ղեկավար գրանցելու կամ ղեկավարների կազմում փոփոխությունները գրանցելու համար կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձը, օտարերկրյա կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի մասնաճյուղը Կենտրոնական բանկ է ներկայացում հետևյալ փաստաթղթերը. 5) հիմնավորումներ կամ վերլուծություններ ղեկավարի կողմից համապատասխան պարտականությունները կատարելու ունակության, արդյունավետ գործունեություն իրականացնելու հնարավորության, ինչպես նաև սույն կանոնակարգով ղեկավարների գրանցման համար սահմանված չափանիշներին համապատասխանության մասին: Հիմնավորումները և վերլուծությունները պետք է հնարավորություն տան Կենտրոնական բանկին համակողմանի կերպով գնահատել ղեկավարի՝ գրանցման համար սահմանված չափանիշներին համապատասխանությունը: ● Այս կետը ևս գտնում ենք, որ կանոնակարգերի մեջ ներառված անհարկի բարդ և ձևական պահանջներից է: Ո՞ւմ կողմից և ինչ ձևաչափով պետք է կազմվեն, ստորագրվեն հիմնավորումները կամ վերլուծությունները: Առաջարկում ենք հանել տվյալ պահանջը կամ պարզ և հստակ գործընթաց սահմանել՝ տվյալ կետին բավարարելու համար:	Կանոնակարգի 15-րդ կետի համաձայն, կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձը պետք է ունենա ներքին կանոնակարգեր, որով սահմանվում է ղեկավարների գրանցման համար սահմանված չափանիշներին համապատասխանությունը ստուգելու գործընթացները: Կանոնակարգի 19-րդ կետի 5-րդ ենթակետով սահմանված հիմնավորումները հանդիսանում են վերոնշյալ գործընթացի արդյունքների նկարագրությունը և հիմնավորումների ներկայացումը հնարավորություն է տալու Կենտրոնական բանկին հավաստվելու, որ կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձը պատշաճ կերպով՝ համաձայն իր իսկ կողմից սահմանված կանոնակարգի կատարել է ղեկավարի սահմանված չափանիշների համապատասխանության ստուգում: Ընդ որում հիմնավորումները և վերլուծությունները ստորագրվում են կառավարման համար իրավասու անձի կողմից:
43	Ղեկավար անձանց ներկայացվող պահանջների վերաբերյալ Այս համատեքստում արձանագրում ենք, որ կրիպտոակտիվներով գործունեությունը մինչև օրենքի ուժի մեջ մտնելու պահը չկարգավորված գործունեություն էր, ինչի պատճառով ՀՀ-ում չկա միասնական մոտեցում գործունեության կարգավորումների առումով և ինստիտուտը դեռևս պետք է որոշակի էվոլյուցիա ապրի: Այս առումով գտնում ենք, որ նոր ստեղծվող և դեռևս	Համաձայն ներդրված կարգավորման, ղեկավարների թեկնածուների մասնագիտական ունակությունները ստուգելու գործընթացը պետք է սահմանվի կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձի կողմից: Սահմանված մոտեցումը ավելի ճկուն է և հնարավորություն է տալիս ԿԱԾՄԱ-ների սահմանել

	էվոյուցիա ապրող գործունեության նկատմամբ ներկայացվում են չափազանց խիստ պահանջներ: Եթե նման խիստ կարգավորումներն արդարացված են ներդրումային ընկերությունների, բանկերի պարագայում, քանի որ դրանք արդեն իսկ որոշակիորեն կայացած են, ապա նույնը չենք կարող ասել այս պարագայում: Ուստի, հաշվի առնելով կարգավորումների խիստ լինելը և այն, որ դա պետական քաղաքականության մի մաս է, առաջարկում ենք ղեկավարներին ներկայացվող պահանջների մասով որոշակիություն մտցնել: Ընդ որում՝ խոսքը վերաբերում է ոչ միայն գործադիր մարմնի ղեկավարին, այլ ղեկավար անձ հանդիսացող սուբյեկտներից յուրաքանչյուրին, որոնց մասով ևս անհրաժեշտ է պահանջների հստակ շրջանակ նախատեսել, մասնավորապես՝ հստակեցնել մասնագիտական ունակությունները ստուգելու մեթոդաբանությունը կամ մոտեցումները:	գործընթացները հաշվի առնելով կազմակերպությունների առանձնահատկությունները: Այլապես, ղեկավարի համապատասխանության գնահատման գործընթացը Կենտրոնական բանկի կողմից սահմանելը կարող է առաջացնել բարդ և չարդարացված կարգավորման բեռ փոքր և միջին ընկերությունների համար:
Այլ հարցեր		
44	Հնարավոր է արդյոք վճարների ինդեքսավորումը պայմանավորել կրիպտոակտիվներով, թե՛ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 356-րդ հոդվածի 5-րդ մասով սահմանված կրիպտոակտիվներով հաշվարկներ անելու արգելքը թույլ չի տալիս նման ինդեքսավորում նախատեսել:	ՀՀ Քաղաքացիական օրենսգրքի 356-րդ հոդվածի 5-րդ մասի նպատակն է ապահովել, որ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում պարտավորություններով հաշվարկներ չեն կատարվում կրիպտոակտիվներով: Այն չի արգելում 356-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն երկարաժամկետ պարտավորություններում վճարների ինդեքսավորումը կրիպտոակտիվներով՝ կողմերի վերապահված պայմաններով:
45	Ինչպե՞ս է հարկադիր կատարողի կողմից իրականացվելու կրիպտոակտիվների վրա բռնագանձումը, այն տարածվելու է անձի միայն ՀՀ-ում լիցենզավորված կրիպտոակտիվներով ծառայություն մատուցողի կողմից բացված կրիպտոակտիվների հաշվի վրա, թե՛ ցանկացած, այդ թվում միջազգային հաշիվների վրա:	Կրիպտոակտիվների բռնագանձումը Կենտրոնական բանկի իրավասությունների դաշտից դուրս է: Այն կատարվելու է հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության կողմից՝ համաձայն օրենսդրության պահանջներին:
46	Հաշվի առնելով, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսդրությունը որակում է կրիպտոակտիվը որպես գույք, հնարավոր է արդյոք իրականացնել կրիպտոակտիվների գրավադրում: Եթե այո, ապա ի՞նչ ընթացակարգով:	ՀՀ օրենսդրությամբ կրիպտոակտիվների գրավադրման արգելք չկա: Գրավադրման հատուկ ընթացակարգ սահմանված չէ:
47	Օրենքի 94-րդ հոդվածով սահմանված է անցումային ժամկետ՝ արդեն իսկ գործող կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձանց համար: Ո՞ր	Իրավաբանական անձինք, որոնք օրենքն ուժի մեջ մտնելու օրվա դրությամբ ՀՀ տարածքում մատուցել են կրիպտոակտիվներով

անձինք կարող են օգտվել Օրենքի 94-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանված հնարավորությունից:	ծառայություններ (անկախ օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո կազմակերպարավական ձևը փոխելու հանգամանքից), կարող են շարունակել կրիպտոակտիվներով ծառայությունների մատուցումը, սակայն պետք է լիցենզավորման կարգերն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, սահմանված կարգով վերագրանցվեն և լիցենզավորվեն Կենտրոնական բանկի կողմից՝ որպես կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձ կամ դադարեցնեն կրիպտոակտիվներով ծառայությունների մատուցումը կամ դրանց առաջարկը: Անհատ ձեռնարկատերերը, որոնք օրենքն ուժի մեջ մտնելու օրվա դրությամբ ՀՀ տարածքում մատուցել են կրիպտոակտիվներով ծառայություններ, կարող են շարունակել կրիպտոակտիվներով ծառայությունների մատուցումը լիցենզավորման կարգերն ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ մեկ տարի, որից հետո պետք է դադարեցնեն կրիպտոակտիվներով ծառայությունների մատուցումը կամ դրանց առաջարկը: • Հավելենք, որ պահանջի դեպքում անձի պատասխանատվությունն է լիցենզավորման ընթացքում ներկայացնել բավարար ապացույցներ (այդ թվում՝ ապակենտրոնացված գրանցամատյանի հասցեներ), որոնք կփաստեն, որ տվյալ անձը գրանցվել (հաշվառվել) է որպես իրավաբանական անձ (անհատ ձեռնարկատեր) և մատուցել է կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մինչև 2025թ. հուլիսի 4-ը: • Այն անձինք, որոնք չեն համապատասխանում 1-ին կետի պահանջներին, համարվում են կրիպտոակտիվների շուկա նոր մուտք
--	--

		գործողներ, և 2025 թ. հուլիսի 4-ից կարող են մատուցել կրիպտոակտիվներով ծառայություններ բացառապես Կենտրոնական բանկի կողմից գրանցվելու և լիցենզիա ստանալու դեպքում:
48	Ստորև ներկայացված տարբեր իրավիճակներում տնտեսվարողները երբ և ինչ գրանցման կամ վերագրանցման փուլերով պետք է անցնեն, որպեսզի համապատասխանեն անցումային դրույթներին: 1. Կրիպտո փոխանակման կետը մինչև 2025թ. հուլիսի 4-ը գործել է որպես ԱՁ և շարունակում է գործել նույն կարգավիճակով մինչև օրս: 2. Կրիպտո փոխանակման կետը մինչև 2025թ. հուլիսի 4-ը գործունեություն է իրականացրել ԱՁ-ով, որից հետո տնտեսվարողը գրանցել է ՍՊԸ և գործունեությունը արդեն այդ ՍՊԸ-ով: 3. Կրիպտո փոխանակման կետը մինչև 2025թ. հուլիսի 4-ը և ներկայումս գործունեությունն իրականացրել և իրականացնում է նույն ՍՊԸ-ով: 4. Կրիպտո փոխանակման կետը մինչև 2025թ. հուլիսի 4-ը գործել է ՍՊԸ-ով, սակայն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո Ընկերության գործունեությունը դադարեցվել է, այժմ ցանկանում է վերսկսել գործունեությունը և լիցենզավորվել: 5. Կրիպտո փոխանակման կետը մինչև 2025թ. հուլիսի 4-ը փաստացի առկա է եղել (ֆիզիկական կետ, հաճախորդների սպասարկում), սակայն որևէ կազմակերպարավական ձև չի ունեցել և պետական ռեգիստրում գրանցված չի եղել: 6. Կրիպտո փոխանակման կետը մինչև հուլիսի 4-ը գործել է ՍՊԸ-ով և ներկայում շարունակում է նույն ՍՊԸ-ով, սակայն տնտեսվարողը մտադիր է լիցենզավորման գործընթացն իրականացնել այլ, նորաստեղծ ՍՊԸ-ով կամ մինչև օրենքի ուժի մեջ մտնելը գործող ՍՊԸ-ի իրավահաջորդ ՍՊԸ-ով:	1. Որպես ԱՁ գործող կրիպտո փոխանակման կետը կարող է շարունակել գործել առանց լիցենզավորվելու՝ ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերն ուժի մեջ մտնելուց հետո առավելագույնը մեկ տարի: ԱՁ-ն չի կարող գրանցվել և լիցենզավորվել ԿԲ-ի կողմից, հետևաբար չի կարող շարունակել իր գործունեությունը ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերն ուժի մեջ մտնելուց մեկ տարի հետո: ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերն ուժի մեջ մտնելուց մեկ տարի հետո տնտեսվարողը կարող է կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցել միայն Օրենքի և ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերի համաձայն նոր իրավաբանական անձ ստեղծելու միջոցով: 2. Կրիպտո փոխանակման կետը կարող է շարունակել գործել որպես ԱՁ՝ ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերն ուժի մեջ մտնելուց հետո առավելագույնը մեկ տարի: Սակայն 2025թ.-ի հուլիսի 4-ից հետո գրանցված ՍՊԸ-ն չի համարվում օրենքն ուժի մեջ մտնելու օրվա դրությամբ Հայաստանի Հանրապետության տարածքում կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձ, հետևաբար չի կարող գրանցվել և լիցենզավորվել ԿԲ կողմից և չի կարող մատուցել կրիպտոակտիվներով ծառայություններ: Հետևաբար, ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերն ուժի մեջ մտնելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում տնտեսվարողը կարող է շարունակել գործել որպես ԱՁ, սակայն մեկ տարին լրանալուց հետո կրիպտոակտիվներով ծառայություններ

	կարող է մատուցել միայն Օրենքի և ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերի համաձայն նոր իրավաբանական անձ ստեղծելու միջոցով: 3. Կրիպտո փոխանակման կետը կարող է շարունակել իր գործունեությունը ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերն ուժի մեջ մտնելուց հետո առավելագույնը մեկ տարի: Այդ ժամկետի ընթացքում ընկերությունը պետք է օրենքով սահմանված կարգով վերագրանցվի և լիցենզավորվի ԿԲ կողմից՝ որպես կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձ, հակառակ դեպքում՝ դադարեցնի կրիպտոակտիվներով ծառայությունների մատուցումը կամ առաջարկը: 4. Մինչև 2025թ. հուլիսի 4-ը գործող կրիպտո փոխանակման կետը չի կարող վերագրանցվել և լիցենզավորվել Կենտրոնական բանկի կողմից, եթե կազմակերպության գործունեությունը դադարեցվել է համաձայն հարկային մարմին ներկայացված հայտարարության: Եթե կրիպտո փոխանակման կետի գործունեությունը դադարեցվել է առանց գործունեության դադարեցման մասին հարկային մարմին հայտարարության ներկայացման, ապա կրիպտո փոխանակման կետը կարող է վերսկսել իր գործունեությունը ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերն ուժի մեջ մտնելուց հետո առավելագույնը մեկ տարի: Այդ ժամկետի ընթացքում ընկերությունը պետք է օրենքով սահմանված կարգով վերագրանցվի և լիցենզավորվի ԿԲ կողմից՝ որպես կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցող անձ, հակառակ դեպքում՝ դադարեցնի կրիպտոակտիվներով ծառայությունների մատուցումը կամ առաջարկը:
--	---

	5. Առանց որևէ կազմակերպաիրավական ձև ունենալու կրիպտոփոխանակման կետը չի կարող մատուցել կրիպտոակտիվներով ծառայություններ անցումային փուլում: ԿԲ լիցենզավորման կանոնակարգերն ուժի մեջ մտնելուց հետո տնտեսվարողը կարող է դիմել ԿԲ Օրենքի և ԿԲ կանոնակարգերի համաձայն իրավաբանական անձ ստեղծելու և կրիպտոակտիվներով ծառայություններ մատուցելու լիցենզիա ստանալու նպատակով: 6. Օրենքի անցումային դրույթների համաձայն տնտեսվարողը հնարավորություն ունի դիմելու մինչև հուլիսի 4-ը գործող ՍՊԸ-ն Կենտրոնական բանկում գրանցելու և լիցենզավորելու համար, սակայն ցանկության դեպքում տնտեսվարողը կարող է չօգտվել Օրենքի անցումային դրույթներով սահմանված հնարավորությունից և դիմել նոր իրավաբանական անձ ստեղծելու և լիցենզիա ստանալու համար: Ինչ վերաբերվում է իրավահաջորդ ՍՊԸ-ն անցումային դրույթների համաձայն Կենտրոնական բանկում գրանցելուն և լիցենզավորելուն, ապա այն դեպքերում երբ վերակազմավորման միջոցով փոխվել է կազմակերպության կազմակերպական-իրավական ձևը, ապա իրավահաջորդ կազմակերպությունը կկարողանա վերագրանցվել և լիցենզավորվել Կենտրոնական բանկի կողմից: Մնացած դեպքերում, երբ դիմող անձը վերակազմակերպման արդյունքում նոր ձևավորված ընկերություն է, ապա ԿԲ-ում վերագրանցման համար դիմել չի կարողանա:
--	--